

Redacteur ESB
f.lindner@sdu.nl

Stilstaan

De mens en zijn gedrag zijn al eeuwen lang een aansprekend onderwerp binnen de wetenschap. Neem nu het gedrag van de Nederlander. Hij is nuchter, berekenend, soms iets te snel tevreden met wat hij heeft, en wil liever niet van de gebaande paden en gezette tijden afwijken. En hij houdt er van om in rijen en opstoppingen terecht te komen. Tenminste, dat concludeer je al snel als je kijkt naar wat al die bootjes op bijvoorbeeld de Amsterdamse en Utrechtse grachten veroorzaken tijdens een grachtenconcert of Koninginnedag. Een waar verkeersinfarct op het water. En dan nog zo'n zelfde soort verschijnsel waarvan de Nederlander zich maar niet los kan maken: de eeuwige file.

Voor velen van ons is de vakantie weer voorbij. Na de zwarte zaterdagen in de traditioneel populaire vakantielanden nauwlettend te hebben vermeden mag werkend Nederland weer aansluiten in de dagelijkse nationale queue en zich meter voor meter over de 'snelweg' naar het werk begeven om een bijdrage te leveren aan de economische welvaart van het land. Dat het gedrang op 's lands wegen zelf een negatieve weerslag heeft op de vaderlandse economie is evident. Dit voorjaar bleek uit cijfers van TNO en verladersorganisatie EVO dat er over heel 2006 op het Nederlandse wegennet een welvaartsverlies was ontstaan van 630 miljoen euro. Dat het niet alleen om absolute cijfers gaat, maar om een ware vicieuze cirkel bewees onder andere het Kennisinstituut voor Mobiliteitsbeleid (KiM). Het instituut had becijferd dat de Nederlander vorig jaar meer dan vijftig procent langer in de file stond vergeleken met tien jaar terug. Om de ontstane welvaarts- en tijdsverliezen tegen te gaan zoeken overheid en bedrijfsleven al decennia lang naar oplossingen: meer investeringen in openbaar vervoer, tolheffing, meer spitstroken en Wubbo Ockels werkt aan een superbus. Proefballonnetjes worden opgelaten en alle bedenkers hopen het ei van Columbus te ontdekken om daarmee eeuwige roem te vergaren. Veel heeft het tot dusver niet opgeleverd.

Het NRC kwam na een inventarisatie van alle mogelijke oplossingen begin dit jaar zelfs tot de conclusie dat de files in Nederland niet op te lossen zijn met allerlei verkeerskundige en infrastructurele ingrepen. Toch schijnt er licht aan het einde van de tunnel. Is het weer een nieuw plan van de overheid? Is het nog een nieuwe vervoersinnovatie uit het bedrijfsleven? Neen, het is eigenlijk de meest simpele oplossing, maar het lijkt erop dat niemand deze omwenteling heeft zien aankomen. Het fileprobleem gaat opgelost worden doordat mensen dicht bij huis willen gaan werken. Uit recent onderzoek van onderzoeksbureau Intelligence Group onder 1600 personen blijkt dat nu al de helft van de Nederlandse werknemers de wens heeft om dicht bij huis te werken wanneer de files blijven toenemen. Met het jaar op jaar verbreken van de filerecords is aannemelijk dat dit veel meer dan de helft gaat worden.

Door deze adequate reactie op de fileaversie mag de filekwestie in Nederland wellicht opgelost lijken, het houdt in dat er op andere gebieden nieuwe problemen ontstaan. Zo zullen bijvoorbeeld vraag en aanbod van arbeid verder uit elkaar komen te liggen. De mogelijke oplossingen voor de nieuwe knelpunten binnen de economie moeten nu in allerijl verkend en in kaart gebracht worden. Het werk ging al vrijwel nooit naar de mensen, de mensen gingen meestal naar het werk. Maar nu willen de mensen zich niet meer inspannen om naar het werk te gaan. Of in ieder geval: beduidend minder.

Dus: eerst hadden we de files en de potentiële oplossingen door overheid en bedrijfsleven. Zoekende naar een uitweg ging het merendeel van de aandacht naar het zo economisch efficiënt gebruikmaken van de snelweg en de manier van transport over deze weg. Er werd eigenlijk niet gekeken naar de veranderingen die binnen in de vervoersmiddelen plaatsvonden. Intussen blijkt dat de gebruiker van de snelweg niet meer bereid is om in de dagelijkse rijen af te wachten om bij de werkplek te komen. De niet gehoorde automobilist blijkt steeds meer simpelweg zelf de problemen op te lossen. Vertoont de Nederlandse filerijder hier overeenkomsten met de geroemde en geplaagde homo economicus? Nuchter calculerend heeft de filerijder rationeel besloten dat hij genoeg heeft van het fileprobleem en wil het gaan inruilen voor iets dat hem meer nut oplevert. Op de langere termijn past hij zelfs (carrière)verwachtingen en (woon)wensen aan. Hortend en stotend lijken de ontwikkelingen omtrent de Nederlandse fileproblematiek elkaar op te volgen waarbij niemand eigenlijk precies weet welke weg te kiezen. Misschien iets om goed bij stil te staan.